

N:o 27.

Ank. till Riksd. kansli den 5 maj 1905, kl. 4 e. m.

Betänkande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående förändrad lydelse af §§ 2, 10 och 17 i kungl. förordningen angående villkoren för tillverkning af brännvin den 13 juli 1887.

I en till bevillningsutskottet hänvisad proposition n:o 124 af den 7 nästlidna april har Kungl. Maj:t, under återopande af ett vid propositionen fogadt utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att antaga här nedan intagna förslag till förändrad lydelse af §§ 2, 10 och 17 i kungl. förordningen angående villkoren för tillverkning af brännvin den 13 juli 1887, äfvensom i sammanhang härmed att de förändrade bestämmelserna skola träda i kraft den 1 oktober 1905.

Det af Kungl. Maj:t framlagda förslaget till förändrad lydelse af ofvanberörda §§ i brännvinstillverkningsförordningen är af följande lydelse:

Förslag

till förändrad lydelse af §§ 2, 10 och 17 i nämnda förordningen angående villkoren för tillverkning af brännvin den 13 juli 1887.

§ 2.

1. Brännvinstillverkning vare i allmänhet tillåten allenast från kloc-

kan tolf på dagen första helgfria dag i oktober månad till första helgfria dag i maj månad det därpå följande året vid samma timme.

2. I sammanhang med pressjästberedning äfvensom vid bränneri, där allt det tillverkade brännvinet göres till förtäring obrukbart (denatureras), må jämväl under den del af året, då brännvinstillverkning på grund af 1 mom. i allmänhet icke är tillåten, brännvinstillverkning äga rum under de särskilda villkor, Kungl. Maj:t pröfvar erforderliga.

3. Brännvinstillverkning eller mäskeerledning därtill vare ej medgifven från klockan tio om aftonen näst före sön- eller helgdag till klockan tio om aftonen å sådan dag; dock att, om för särskilda tillverkningsmetoders begagnande undantag från denna bestämmelse skulle finnas oundgängligen nödigt, Kungl. Maj:t vill på särskild underdånig ansökning pröfva, huruvida sådant undantag må medgifvas.

4. Kungl. Maj:t vare, oberoende af hvad förut i denna § är stadgadt, obetaget att, där högst viktiga omständigheter sådant föranleda, föreskrifva inställande under viss tid af all brännvinstillverkning.

§ 10.

1. För brännvin, tillverkad inom landet, skall efter afdrag af två procent, som äro skattefria, tillverkaren påföras skatt med 65 öre för hvarje liter af normalstyrka, hvarmed förstås brännvin, som vid + 15° å Celsii termometer innehåller 50 volymprocent alkohol.

2. Inbetalning af tillverkningskatt verkställles i landtränteriet, dock hvarje gång icke för mindre än 1,500 liter.

3. Vid utförsel af brännvin må, efter hvad särskildt finnes stadgadt, åtnjutas restitution med 66,3 öre för hvarje liter renadt och med 65 öre för hvarje liter icke renadt brännvin af normalstyrka.

4. Restitution af tillverkningskatt må under de villkor och den kontroll, Kungl. Maj:t vill föreskrifva, åtnjutas

för brännvin, som vid staten tillhörigt krutbruk användes för tillverkning af krut, afsedt för krigsbruk eller för öfningar i försvarsändamål;

för finkelolja, afsedd till tekniskt ändamål; samt

för brännvin, som denaturerats.

För brännvin, som denaturerats vid bränneri, där tillverkningsrätt gäller, må åtnjutas skattefrihet.

Afgift för undersökning af finkelolja i och för restitution af tillverkningskatt utgår med två öre och för denaturering af brännvin med ett öre för hvarje liter af normalstyrka; dock att sistnämnda afgift icke utgår för brännvin, tillverkad vid bränneri, där allt det tillverkade brännvinet denatureras.

§ 17.

1. Öfverkontrollörer förordnas af Kungl. Maj:t till erforderligt antal att hafva tillsyn å förordningens efterlefnad. Öfverkontrollör åtnjuter det arfvode samt den ersättning för rese- och expeditionskostnader, som af Kungl. Maj:t bestämmas.

2. Tillsyn vid bränneri skall, då, efter erhållet tillståndsbevis, tillverkningsrätt där är medgifven, utöfvas af kontrollör.

3. Kungl. Maj:ts befallningshafvande äger att, efter förslag af vederbörande öfverkontrollör, utse kontrollörer.

Kontrollör åtnjuter af staten:

a) arfvode under tjänstgöringstiden med tio kronor om dagen vid tillsyn å ett och tolf kronor om dagen vid tillsyn å två brännerier;

b) reseersättning med femton kronor för hvarje gång, han inträder i tjänstgöring eller från ett till annat bränneri förflyttas; och

c) ersättning för skrif- och förseglingsmaterialier samt postporto med tio öre för hvarje dag, han varit i tjänstgöring;

dock att vid bränneri, där allt det tillverkade brännvinet denatureras, det åligger tillverkaren att godtgöra statsverket hvad sålunda i arfvode eller ersättning till kontrollör vid bränneriet utgått.

4. Kontrollör skall hafva sin bostad vid eller så nära intill bränneriet, som öfverkontrollören anser erforderligt. Möter hinder att anskaffa bostad och kost på tillräckligt närbeläget ställe, vare tillverkare på öfverkontrollörens tillsägelse skyldig att mot tre kronor om dagen, som af Kungl. Maj:ts befallningshafvande godtgöras genom afdrag å kontrollörsarfvodet, tillhandahålla kost samt ett möbleradt, eldadt och städadt boningsrum å plats, som af öfverkontrollören godkännes.

5. Nederlag vid bränneri, där tillverkningsrätt upphört, skall handhafvas af särskild tillsyningsman.

6. Tillsyningsman förordnas af Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som äfven bestämmer honom tillkommande arfvode; och åligger det till-

verkaren att före nederlagets utrymmande eller öfverlämnande till kontrollör hafva till tillsyningsmannen betalt arfvode.

Till stöd för hvad sålunda föreslagits, har chefen för finansdepartementet vid ärendets föredragning inför Kungl. Maj:t anfört följande:

»Genom kungl. förordningen den 13 juli 1887 angående villkoren för tillverkning af brännvin medgafs för första gången, att, då brännvin under de villkor och den kontroll, Kungl. Maj:t föreskrifver, göres till förtäring obrukbart (denatureras), restitution må åtnjutas för den på brännvinet belöpande tillverkningskatten. Den sålunda beviljade rättigheten till skatterestitution inträdde med början af år 1888, och denaturerades under detta år 725,575 liter brännvin af normalstyrka. Beloppet af det årligen denaturerade brännvinet steg sedan ganska hastigt; det hade sålunda redan år 1891 stigit till mera än en million och år 1897 till två millioner liter brännvin; år 1903 öfverskreds den tredje millionen och sistlidet år uppgick beloppet till 3,152,879,4 liter brännvin, allt af normalstyrka. För de senaste åren har dock härvid äfven medräknats det brännvin, som vid Åkers krutbruk användes för tillverkning af krut och för hvilket skatt restitueras, fastän brännvinet ej undergår någon särskild denaturering.

Det denaturerade brännvinet användes för skilda ändamål. Sålunda förbrukas vid åtskilliga vetenskapliga institutioner mindre belopp, tillsammans uppgående till 10,000 à 20,000 liter om året. Vid offentliga sjukhus användas numera omkring 20,000 liter om året. För ättiktillverkning förbrukas omkring 300,000 liter och för tillverkning af fernissa, polityr och dylikt dels vid särskilda färg- och fernissfabriker dels hos enskilda yrkesidkare omkring 350,000 liter. Till kruttillverkningen åtgick sistlidet år något mer än 400,000 liter. Vid sockertillverkningen användes under åren 1888—1895 denaturerad brännvin till belopp växlande mellan 60,000 och 100,000 liter årligen.

Det brännvin, som nu omnämns och som uppgår till sammanlagdt något mer än en million liter, har blifvit denaturerad hos industriidkarna själfva, men till än större belopp uppgår det brännvin, som i och för försäljning denatureras hos destilleringsverken, vid brännerier eller af handlande, som därtill erhållit tillstånd.

Beträffande handeln med denaturerad brännvin stadgades i kungl. förordningen angående restitution af tillverkningskatt för brännvin, som användes för tekniskt eller vetenskapligt behof, den 18 november 1887,

dels att innehafvare af rättighet till minuthandel med brännvin kunde erhålla rätt till återbekommande af tillverkningsskatt för brännvin, som han låtit denaturera för att hålla till salu, dels ock att denaturerad brännvin ej finge säljas i mindre myckenhet än tio liter och endast till den, som företedde bevis, utfärdadt af Kungl. Maj:ts befallningshafvande om rättighet att för tekniskt eller vetenskapligt behof inköpa viss myckenhet denaturerad brännvin. Trots dessa inskränkningar blefvo under de tre år, nyssnämnda förordning förblef gällande, följande belopp brännvin denaturerade för försäljning, nämligen år 1888: 175,000 liter, år 1889: 256,000 liter och år 1890: 334,000 liter. Genom kungl. förordningen angående denaturering af brännvin den 10 oktober 1890 blef handeln med denaturerad brännvin i det närmaste fri, i det att en hvar utan all inskränkning blef berättigad *inköpa* denaturerad brännvin, under det att tillstånd att *sälja* sådant brännvin skulle sökas hos Kungl. Maj:ts befallningshafvande. Beloppet af brännvin, som denaturerats för försäljning, steg till följd af den sålunda införda förändringen redan år 1891 till nära 542,000 liter och har sedermera fortsatt att stiga, så att det under de senaste åren uppgått till omkring två millioner liter.

Att döma efter förhållandena under åren 1888—1890, då, såsom nyss nämndes, denaturerad brännvin endast fick säljas för att användas till tekniskt eller vetenskapligt behof, torde numera ungefär 500,000 liter af det till försäljning denaturerade brännvinet kunna beräknas åtgå till dylikt behof, under det att återstoden, omkring 1,500,000 liter, användes till andra ändamål, i främsta rummet till brännsprit för kokapparater och i någon ringa mån för lampor, samt vidare till rengöring och andra hushållsändamål. Tager man i betraktande, att priset på denaturerad brännvin med en styrka af 95 procent alkohol sällan om ens någonsin nedgått under 50 öre för liter utan i allmänhet varit betydligt högre, måste man medgifva, att användningen af denaturerad brännvin till senast omnämnda ändamål tagit en oväntadt stor utsträckning. I utlandet har emellertid denaturerad brännvin funnit ännu större användning, hvilket, hvad exempelvis Tyskland beträffar, framgår af den reseberättelse, som professor H. Juhlin-Dannfelt och ingenjör G. Dillner afgifvit till Kungl. Maj:t öfver ett af dem med understöd af statsmedel år 1902 aflagdt besök vid spritindustriutställningen i Berlin och hvilken berättelse finnes intagen i »Meddelanden från kungl. jordbruksdepartementet».

Anledningen till den vida större användning, denaturerad brännvin erhållit i Tyskland mot i Sverige, är gifvetvis att söka i det tyska dena-

turerade brännvinets låga pris såväl i och för sig som ock i förhållande till priset å fotogen. Medan t. ex. under nästlidet år i Sverige priset å denaturerad brännvin om 95 procent styrka i regel utgjorde omkring 50 öre för liter och å fotogen i allmänhet torde hafva varierat mellan 12 och 18 öre för liter, utgjorde priset å denaturerad brännvin af nämnda styrka i Tyskland vid samma tid endast omkring 30 öre för liter, under det att priset å fotogen vid samma tid därstädes synes hafva hållit sig några öre högre än i Sverige. Det låga tyska priset på denaturerad brännvin beror i någon mån på billiga råmaterial och billig arbetskostnad men hufvudsakligen på den i Tyskland genomförda sammanslutningen mellan brännvinstillverkarne, genom hvilken det blifvit möjligt för tillverkarne att hålla priset för det till förtäring sålda brännvinet så högt, att det för tekniska behof afsedda brännvinet kan säljas till lågt pris och därigenom vinna stor användning.

Under senare tid har emellertid äfven en sträfvan gjort sig gällande att söka anskaffa billigare material för tillverkning af brännvin, särskildt sådant som afses till denaturering. Sålunda hafva försök anställt med såväl sågspån som torf.

Ehuru i Sverige försök, åtminstone i större skala, ej gjorts att framställa brännvin af dessa råämnen, lära dock, enligt hvad till min kännedom kommit, planer vara å bane för anläggande i vårt land af en fabrik för tillverkning af brännvin af torf. Denna tillverkning tillgår på följande sätt. Den ur mossen upptagna torfven införes efter föregående pressning i stora kokapparater af metall, där den tillsammans med svafvelsyra kokas någon tid under högt tryck, hvarvid en del af dess cellulosa förvandlas till socker. Efter slutad kokning pressas den kokade massan, hvarefter den utpressade saften efter vederbörlig behandling bringas till jäsning. Då torfven, trots den första pressningen, innehåller mycket vatten, kommer mäsken att blifva synnerligen utspädd, hvarför till dess afverkning fordras stora redskap och mycket bränsle. Anläggningen blir således tydligen ganska dyrbar, hvarför det synes vara ett nödvändigt villkor för dess räntabilitet, att tillverkningen kan drivas i stor skala. Häremot lägger emellertid nu gällande lagstiftning i viss mån hinder i vägen.

Då det uppenbarligen vore af synnerligen stor betydelse för landet, ifall de stora tillgångar på torf, som finnas i våra torfmossar, skulle kunna på ett ekonomiskt fördelaktigt sätt tillgodogöras för tillverkning af brännvin, afsedt ej till förtäring utan uteslutande till denaturering, och därigenom inom landet frambringas ett material, användbart, utom

till andra ändamål, särskildt såsom bränsle och måhända ägnadt att i stor utsträckning ersätta det från utlandet i stor myckenhet importerade fotogenet, anser jag det vara synnerligen angeläget, att lagstiftningen inrättas så, att, om möjligt, en dylik industri må kunna inom landet uppstå och på ett lönande sätt bedrivas. Gifvet är, att de lättnader, som för sådant ändamål synas böra medgifvas, böra gälla icke blott det fall att vid tillverkningen användes ett visst råämne, t. ex. torf, utan att desamma böra äga tillämpning å hvarje bränneri, där allt det tillverkade brännvinet denatureras.

I 2 § af förordningen angående villkoren för tillverkning af brännvin den 13 juli 1887 stadgas, att brännvinstillverkning, såvida den icke äger rum i sammanhang med pressjästberedning, endast må pågå under tiden från början af oktober månad till början af maj månad påföljande år men ej under den öfriga delen af året.

Vill man möjliggöra drifvandet af en sådan industri, som här är i fråga, lär det emellertid, då denna, som nämnt, förutsätter en tillverkning, drifven i stor skala, vara nödvändigt att medgifva, att vid bränneri, där allt det tillverkade brännvinet denatureras, tillverkningen må bedrivas äfven under den del af året, då brännvinstillverkning i allmänhet icke får äga rum.

För brännvin, som vid bränneri denatureras, utgår visserligen ingen skatt; och då de tilläggsafgifter, hvarom stadgas i 11 §, endast afse brännerier, där beskattningsbart brännvin tillverkas, kunna tydligen där oförmälda afgifter icke ifrågakomma beträffande brännvin, framställt vid bränneri, där hela tillverkningen denatureras. Men enligt 10 § 4 mom. skall för denatureringen erläggas en afgift af ett öre för hvarje liter af normalstyrka. Skulle en dylik afgift utgå för brännvin, tillverkad i den skala, som här är i fråga, blefve densamma alltför betungande. Jag har därför tänkt mig, att vid bränneri, där allt det tillverkade brännvinet undergår denaturering, denna skulle kunna utan någon särskild ersättning utföras af den vid bränneriet anställde kontrollören och följaktligen den i 10 § 4 mom. stadgade denatureringsafgiften, som väl egentligen endast afser att täcka kostnaden för den ersättning, som utgår till kontrollanten för bestyret med denatureringen, bortfalla.

Kontrollör vid bränneri, hvarom här är fråga, bör naturligen åtnjuta enahanda förmåner som kontrollör vid annat bränneri. Kostnaden härför bör visserligen i första hand erläggas af staten, men, då statsverket icke uppbär någon skatt för den vid bränneriet tillverkade varan, måste det

gifvetvis åläggas tillverkaren att i sista hand bestrida kontrollkostnaden och godtgöra statsverket densamma.

I det syfte, jag förut angifvit, har jag låtit verkställa erforderlig omarbetning af vissa bestämmelser i brännvinstillverkningsförordningen. De stadganden i förordningen, som däraf beröras, äro 2 §, 10 § 4 mom. och 17 § 3 mom.

Därest de föreslagna ändringarna bifallas, torde däraf föranledas vissa ändringar äfven i ordningsstadgan för brännvinsbrännerierna i riket äfvensom i förordningen angående denaturering af brännvin; och torde det tillåtas mig att framdeles därom framlägga förslag.

De föreslagna ändringarna i tillverkningsförordningen torde lämpligen böra träda i kraft den 1 nästkommande oktober, då nytt tillverkningsår tager sin början.»

Såsom departementschefen framhåller, torde det få anses visst, att på senare tider användningen här i landet af denaturerad brännvin, särskildt till hushållsändamål, nått en oväntadt stor utsträckning. I följd häraf läser ock böra tillses, att tillverkningen härstädes af denna artikel i möjligaste mån underlättas. Den sträfvan, som, enligt hvad känt är, numera gör sig gällande, att söka anskaffa billigt material för tillverkningen af sådant brännvin, som är afsedt att denatureras, synes sålunda vara värd all uppmuntran; och då genom ett bifall till de af Kungl. Maj:t nu föreslagna bestämmelserna möjlighet skulle beredas för uppammande af en industri, som i åtskilliga afseenden torde kunna blifva af stor betydelse för landet, har utskottet, som genomgått och granskat det kungl. förslaget, endast såvidt det afviker från nu gällande bestämmelser i ämnet, icke tvekat att förorda bifall till förevarande kungl. proposition.

Utskottet hemställer alltså,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition angående förändrad lydelse af §§ 2, 10 och 17 i kungl. förordningen angående villkoren för tillverkning af brännvin den 13 juli 1887 måtte af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 5 maj 1905.

På bevillningsutskottets vägnar:

H. CAVALLI.

Herrar *A. Hammarström*, *G. Jansson* och *E. A. Lindblad* hafva begärt få antecknadt, att de icke deltagit, herr Hammarström i den slutliga behandlingen af detta betänkande samt herrar Jansson och Lindblad — på grund af arbete inom särskilda utskottet n:o 2 — i behandlingen af samma betänkande.
